

hvorledes det gaar med disse Overvejelser, om man maaske i en nær Fremtid kan vente Resultater deraf. Det er jo ikke saaledes, at Krigen og de Forhold, der omgiver os, behøver at have nogen som helst Indflydelse paa disse Overvejelser. Det er et ganske internt Forhold, hvorledes Staten skal stille sig overfor Arbejderne og Fabrikanterne i visse Virksomheder. Det er en Søg, som aldeles ikke afhænger af ydre Forhold. Derfor kan Krigen neppe være Aarsag til, at man ikke endnu har hørt noget derom.

Der er en anden Paragraf i Fabrikloven, jeg vil omtale. De to foregaaende handlede om Muligheden for Begrænsning af Arbejdstiden, men denne Paragraf handler om Udvidelse af Arbejdstiden. § 26 begynder saaledes: „I Virksomheder under Arbejds- og Fabriktilsynet skal alt Arbejde ophøre paa Folkekirkens Helligdage“. Det er Hovedregelen, men samtidig er der rigtignok givet Indenrigsministeren Bemyndigelse til paa Arbejdsraadets Indstilling at gøre Undtagelser. Og det kan da ikke nægtes, at denne Bemyndigelse er blevet anvendt i ikke ringe Udstrækning. Der siges under Ltr. a: Naar de paagældende Virksomheder efter deres Natur kun kan drives paa bestemte Tider af Aaret eller er afhængige af elementære Drivkræfter eller andre uregelmæssig virkende Forhold, kan der for deres Vedkommende gøres en Undtagelse. Nu har Indenrigsministeriet i Bekendtgørelse af 27. Juli 1915 givet Dispensationer og en almindelig Dispensation blandt andet under Nr. 3 for Skibsværfter, Maskinfabriker og Jernstøberier for Arbejde med paatrængende Reparationer af Skibe eller Baade og disses Kedler, Maskiner eller Motorer. Nu er det altid en Skønssag, hvad man skal forstaa ved „paatrængende“. Den, der er vant til at gaa klædt i Silke, siger, at det er nødvendigt at faa en Silkekjole; den, der er vant til en Hvergarmskjole, finder, det er mindre paatrængende. Saaledes bliver det ogsaa i Industrien afgørende, hvem der skønner. Er det Arbejdsgiveren, der skal skønne, vil han ofte finde et Tilfælde ganske paatrængende og kræve, at der ses bort fra Hyilen paa Folkekirkens Helligdage og arbejdes paa dem, medens Arbejderne naturligvis vil betragte Sagen fra det modsatte Synspunkt. Disse Dispensationer er altsaa givne efter Indstilling fra Arbejdsraadet. Men det kan ikke nægtes, at denne Dispensationsbeføjelse er anvendt i en Udstrækning, som — det gaar jeg ud fra — Arbejdsraadet neppe havde tænkt sig. Med Dispensationen i Haanden forlanger nu Fabrikanterne uden videre Søndagsarbejde. De siger: Det er os alene,

som afgør, hvorvidt Forholdene er paatrængende eller ikke. Det reparerede Skib kan efter Reparationen godt ligge længere Tid ved det paagældende Skibsværfts Bolværk, men det har ikke forhindret, at vedkommende Arbejdsgiver har krævet Søndagsarbejde udført. Thi naar den, der skal have Arbejdet udført, i Tilfældet her Arbejdsgiveren, alene kan udøve Skønnet, vil han ofte kræve Arbejdet udført uden paatrængende Nødvendighed. Uden Sammenligning vil jeg gerne minde om det gamle Ord: Giver man Fanden en Finger, tager han meget ofte hele Haanden. Konkurrenceforholdene kan jo ogsaa give en Leder af et Skibsværft den Opfattelse, at Arbejdet er paatrængende, nødvendigt. Der ligger Værfter paa begge Sider af Øresund. Hvis et Skib nu kommer sejlene, faar en Skade og kræver, at Reparationen skal være hurtig, og Søndagen staar for, vil vedkommende Fabrikant utvivlsomt sige: Det er klart, at det er paatrængende, nødvendigt, thi hvis vi ikke tager Reparationen, gaar den over til Sverige, til Malmø. Jeg erklærede før, at jeg kunde ikke tænke mig, at Arbejdsraadet eller Ministeriet havde ment, at en saadan Fortolkning skulde være tilladelig eller endog blot mulig. Den er maaske ikke tilladelig, men den er i hvert Fald mulig. Det, der har været Meningen, kan vel ikke være andet, end at paatrængende Tilfælde er saadanne, hvor der vilde ske samfundsmæssig Skade, hvis Søndagsarbejde ikke udførtes; det kan dreje sig f. Eks. om en Damper med indskrevne Passagerer, der ikke kan tiltræde eller fortsætte en Rejse, eller om en Ladning, der kan tage Skade, f. Eks. et Smør- eller Flæskeskib, eller man kan tænke sig, at der paa selve Fabrikken er sket et alvorligt Uheld, der har foraarsaget Standsning af Arbejdet for mange Mennesker. Saadanne Tilfælde kan jeg anerkende som paatrængende nødvendige. Men da Fabrikloven saavel som Helligdagsloven begge skulde være Beskyttelseslove for Arbejderne, burde man være meget varsom med at slippe de deri indeholdte Beskyttelsesbestemmelser og derfor nøje definere, hvad der gives Tilladelse til. Jeg regner ikke saadanne Tilfælde for paatrængende nødvendige, hvor vedkommende gaar Glip af en Fortjeneste, hvis der ikke udføres Søndagsarbejde, Frygt for Tab af Fortjeneste berettiger paa ingen Maade til Dispensation. Den er givet, for at vedkommende skal have Lov til at forlænge Arbejdstiden under virkelig paatrængende Omstændigheder. Jeg vilde kunne tænke mig, at Arbejdsraadets Formand eller Ministeren — hvem af dem